

*І. Щитко,
студентка IV курсу
факультету економіки та менеджменту
Науковий керівник: О. М. Назарук,
викладач,
Міжнародний гуманітарний університет*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ ГРОШОВОГО ОБІГУ

Актуальність дослідження полягає в тому, що ринкову економіку неможливо уявити без розвинутої грошової системи з різноманітними механізмами регулювання грошового обігу, грошової маси та валютного регулювання. Проблема суті сучасних грошей набула особливої гостроти, бо без глибокого розуміння їх природи не можливо ні будувати сучасну грошову систему, ні ефективно регулювати її.

Основою життя суспільства є виробництво та обмін товарами. В процесі розвитку людства виникла необхідність впровадження еквівалентної форми, якою стали гроші.

Гроші – одне з найдавніших явищ у житті суспільства. Вони відіграють важливу роль у його економічному і соціальному розвитку. Дослідження суті грошей завжди привертало до себе пильну увагу науковців. Уже в працях Платона й Аристотеля є цікаві висловлювання про гроші. Часто згадується про них і в літописах періоду Київської Русі. Проте, систематичні дослідження грошей і формування наукових теорій пов'язаних із ними почалися з розвитком капіталізму. Вивчення грошей значною мірою визначило формування економічної теорії як науки [3, с. 25].

В останні десятиліття, з розвитком в нашій країні ринкових відносин, інтерес вчених до цієї проблеми зріс. З'явилися праці, в яких досліджується проблема грошей та грошового обігу. Серед них відзначимо праці таких вчених, як Макконнелл К.Р. та Брю С.Л., [1], Мочерний С.В. [2], Ніколенко Ю.В. [3], Прусова Л.Г. [4], Савлук М.І. [5], та ін.

Грошовий обіг займає провідне місце серед понять, що характеризують грошові відносини. Воно вживалось як у вітчизняній, так і у зарубіжній літературі для характеристики грошових відносин планової системи господарювання відносно до всіх економічних систем.

Рух грошей, при виконанні ними своїх функцій, у економічній літературі називають грошовим обігом. Гроші знаходяться в стані постійного руху між трьома групами суб'єктів економіки: фізичними особами, господарствами (фірмами), установами та органами державної влади [5, с. 12].

Об'єктивною основою грошового обігу є товарне виробництво, в якому товарний світ поділився на товари та гроші. Це зумовлює двоякий вираз руху сукупного валового продукту – натурально-речовий та грошовий. Рух вартості в цих двох виразах сукупного валового продукту в процесі відтворення проявляється як рух продуктів і рух грошей.

Стабільність грошового обігу в першу чергу залежить від стану економіки. В суспільстві, у якому спостерігаються збалансовані процеси відтворення в народному господарстві, підтримується і стабільний грошовий обіг.

У розвинутому ринковому господарстві грошовий обіг не може здійснюватись без участі і активної ролі банків. Банки стають посередниками у взаємних виплатах і розрахунках між підприємствами, організаціями, установами, фізичними особами. Вони цілеспрямовано регулюють грошові потоки в народному господарстві, справляють безпосередній вплив на масу і структуру грошей, що знаходяться в обігу [2; 4].

Гроші, що здійснюють обіг, виступають у двох формах – готівковій і безготівковій. Набуття грошима тієї чи іншої форми визначається характером економічних процесів, які вони обслуговують.

Всі касові операції оформлюються типовими документами. Видача готівкових грошей банком виконується за грошовим чеком стандартної форми. Одразу після відкриття рахунку в банку підприємство оформлює одержання спеціальної чекової книжки, яка складається з декількох десятків чеків. При виникненні необхідності одержання готівкових грошей в банк надається чек, заповнений згідно з правилами, і здійснюється видача готівкових грошей.

Значну частину грошового обороту складають платежі підприємств за товари, роботи, послуги, які здійснюються безготівковим шляхом. Сукупність цих платежів, що здійснюються без використання готівкових грошей, складає безготівковий грошовий оборот [3; 4].

Переваги безготівкових розрахунків полягають в наступному: по-перше, зменшуються затрати праці і відсотки, пов'язані з використанням готівкових грошей (карбування, друк, перевезення, зберігання, сортування); по-друге, сприяє безперервному кругообігу коштів. Між готівково-грошовим та безготівковим оборотом існує тісна взаємозалежність: гроші постійно переходять із однієї сфери в іншу, змінюючи форму готівкових грошових знаків на депозит в банку, та навпаки. Тому безготівковий платіжний оборот невід'ємний від обігу готівкових грошей і створює разом з ними єдиний грошовий оборот країни [5, с. 82].

Обіг грошей здійснюється на основі притаманних йому законів. Одним з найважливіших є закон, який визначає кількість грошей, необхідних для обігу. Сутність цього закону полягає в тому, що для обігу протягом окресленого періоду необхідна лише певна, об'єктивно обумовлена маса купівельних і платіжних засобів. Величина купівельних і платіжних засобів, що обслуговують потреби обігу, включає всі форми грошей і поширюється на всі його сфери – готівкову і безготівкову.

Кількість грошей, потрібних для виконання функції грошей як засобу обігу, можна визначити за формулою:

$$Q = P/V,$$

де Q – це кількість грошей, що необхідна для обігу товарів(послуг);

P – це сума цін товарів, що реалізуються за певний період;

V – це середня кількість обігів грошової одиниці за цей самий період.

При металевому обігу кількість грошей стихійно регулювалася функцією скарбу. Грошова маса збільшувалася чи зменшувалася, вільно пристосовуючись

до потреб товарного виробництва. Кількість грошей в такому разі завжди перебувала на потрібному рівні. Це забезпечувало сталість грошового обігу.

Інституцією, яка здійснює грошово-кредитне регулювання в Україні, є Національний Банк України (НБУ) – незалежний фінансово – економічний орган, який не підпорядкований ні Президенту, ні Кабінету Міністрів, ні Верховній Раді. НБУ проводить незалежну грошову (монетарну) політику. Постанови, положення та інші нормативні акти щодо регулювання грошового готівкового і безготівкового обігу приймає і затверджує Правління НБУ. Рішення Правління НБУ не потребують окремого затвердження в органах державної влади. НБУ координує діяльність банківської системи України в цілому [6, с. 56].

У формуванні в Україні ефективної і стимулюючої грошової системи потрібна не лише злагоджена і цілеспрямована взаємодія усіх ланок господарсько-управлінського механізму а й:

– глибокі знання, вміння і навички формування сучасних паперово-кредитних грошових систем і подолання інфляційних загроз;

– втілення у життя антизатратного і антиінфляційного механізму економічного зростання;

– аналіз форм і методів успішних грошових реформ і його використання в процесі наступного вдосконалення грошового обігу.

На нашу думку, слід створити таку грошово-кредитну систему, яка б застерігала від помилкових дій у сфері регулювання грошового обігу. При цьому історичний досвід грошового обігу в Україні і нинішнє державотворення мають прискорити остаточний вибір способу суспільного поступу і допомогти нашому суспільству остаточно обрати такий суспільно – політичний лад, у якому взаємодія суб'єктів господарського життя спиратиметься на засади добросовісної конкуренції, а гривня на повну потужність свого невичерпаного потенціалу запрацює на економіку і добробут громадян.

ЛІТЕРАТУРА

1. Макконнелл К.Р., Брю С.Л., Экономикс: принципы, проблемы и политика / К. Р. Макконнелл, С. Л. Брю; [перевод с английского 11-го изд.]. – К.: Хагар-Демос, 1993.
2. Мочерний С.В., Основи економічної теорії / С. В. Мочерний. – [в 2 кн.]. Кн. 1. – К.: Либидь, 1994.
3. Ніколенко Ю.В. та ін. Основи економічної теорії / Ю. В. Ніколенко. – Тернопіль: «Тарнекс», 1993.
4. Прусова Л.Г. Основы рыночной экономики / Л. Г. Прусова. – К., 1993.
5. Савлук М.І. Гроші та кредит / М. І. Савлук. – К., 1992.
6. Кривенко В.М. Користування валютно-фінансової та кредитної політики / В. М. Кривенко // Економіка України. – 1995. – № 8.